

انديشگده مطالعات جهان اسلام

گزارش بر آورد وضعیت در

دی ماه ۱۳۹۶

معاونت تحقیقات کاربردی

اندیشکده مطالعات جهان اسلام

برآورد وضعیت دی ماه ۱۳۹۶

مقدمه :

شناخت مسائل، وضعیت و نگاه دوباره به اتفاقات ماه و اهمیت‌دهی به هر یک از این اتفاقات می‌تواند در حوزه تصمیم‌گیری مؤثر باشد. ضریب دهی موضوعی به اتفاقات و جداسازی آن‌ها از یکدیگر و درنهایت نگاه دوباره به این موضوعات اثربخشی‌ای دارد که در حین واقعه گهگاه کمتر به آن توجه می‌شود. در سلسله گزارش‌های «برآورد وضعیت ماهانه» معاونت تحقیقات کاربردی اندیشکده مطالعات جهان اسلام به این موضوع اشاره شده است.

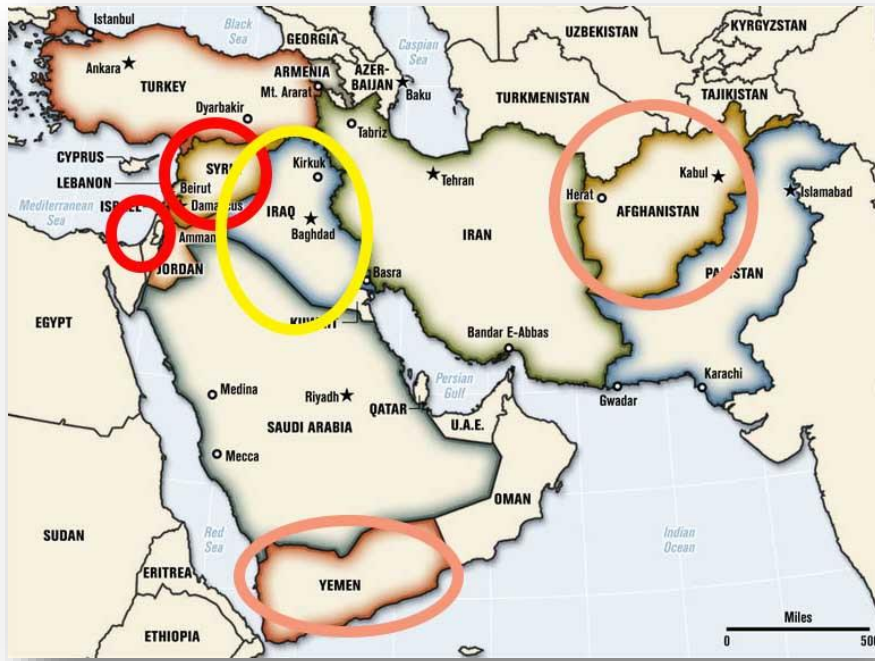
متن گزارش:

حوادث دی‌ماه را بایستی حوادث مهم در محور سلفیت جهادی - تکفیری دانست. حوادثی که حجم قابل‌توجهی از انرژی کشورها پیرامون مبارزه با تروریسم، جلوگیری از خطر نفوذ و گسترش جریان‌های تکفیری و همچنین توجه رسانه‌ها به دنیای پسا داعش در سوریه را به خود مشغول ساخته است. بر همین اساس و بر اساس اولویت ماهانه سه سطح «الف، ب و ج» برای مناطق غرب آسیا و شمال آفریقا در نظر گرفته شده است. در مناطق الف، حوادث به تغییرات و ضریب اهمیت سه^۱ اختصاص دارد. این موضوع تا شرایط با ضریب یک که در سطح ج قرار دارد، ادامه پیدا می‌کند. مناطق در سطح الف بیشترین اهمیت را در ماه و مناطق با ضریب ج کمترین اهمیت را برای برآورد وضعیت ماهانه پیدا نمودند. «سوریه» و «فلسطین» با ضریب اهمیت الف در بالاترین سطح و کشورهای «یمن» و «افغانستان» با ضریب ب در سطح پایدار نسبت به ماه قبل قرار دارند و سایر مناطق همچون «مصر»، «تونس» و «عراق» در سطح ج با کمترین تحولات و ضریب اهمیت دسته‌بندی شده‌اند. جهت کسب ژئوگرافی سه سطح به نقشه شماره یک و دو مراجعه کنید.

---

^۱ بیشترین ضریب

نقشه شماره یک: تصویر سه سطح **الف ب ج**

نقشه شماره یک: تصویر سه سطح **الف ب ج**

همان‌طور که در بالا آمده، وضعیت سوریه و فلسطین در سطح الف قرار دارد و وضعیت آن به این شرح است:

سوریه:

در سوریه ناآرامی‌ها با افزایش جریان تکفیری، سلفی و جهادی همراه بود. در این محور پس از جدا شدن جبهه النصره و از بین رفتن پایگاه اصلی داعش در البوکمال، القاعده بر آن شد تا شاخه جدیدی در این کشور تأسیس و نیروهای جدا شده از جبهه النصره و داعش را با اسم و عنوان القاعده مجدداً سازمان‌دهی کند.

در شمال این کشور نیز پس از همکاری آمریکا و کردها، ترکیه به‌عنوان مبارزه با تروریسم عملاً وارد پرونده سوریه شد و نیروهای معارض سوریه را در شمال این کشور در منطقه عفرین وارد عمل نمود. این بدان معناست که راهبرد اصلی ترکیه در شکست پرونده پرواز ممنوع مجدداً بر روی میز تصمیم‌گیری است و در صورتی که کردهای شمال سوریه نتوانند موقعیت عفرین را حفظ کنند، اقلیم معارضان سوری در شمال سوریه توسط ترکیه اجرایی خواهد شد. نباید فراموش کرد مسئله کردها در شمال سوریه با همکاری دمشق قابل حل خواهد بود و حمله ترکیه نقض آشکار حقوق سرزمینی یک کشور است.

در کنار این مسئله، ارتش سوریه و اتاق عملیات هم‌پیمانان با آغاز عملیات در ادلب تا نزدیکی‌های فرودگاه ابوالظهور نفوذ کردند. این شکست‌ها موجب شد تا تکفیری‌ها و معارضان مستقر در ادلب دست به تشکیل اتاق متحد عملیات بزنند. به نظر نمی‌رسد این عملیات متوقف شود و تا تصرف کامل ادلب ادامه پیدا خواهد کرد.

فلسطین و سرزمین‌های اشغالی:

پس از خبر انتقال سفارت آمریکا از تل‌آویو به قدس شریف، تظاهرات به‌صورت گسترده ادامه دارد و این ناآرامی‌ها موجب افزایش شهادت شهروندان فلسطینی و زخمی شدن تظاهرکنندگان شد. موضوعی که از سوی فلسطینی‌ها با پاسخ چند عملیات نظامی در کرانه باختری، قدس شریف و چند منطقه دیگر همراه بود.

این تنها اتفاقات اخیر فلسطین در دی‌ماه نبود. ترور ناموفق یکی از فرماندهان حماس در لبنان و افشا پشت پرده ترور موجب افزایش تحرکات گروه حماس در مقابله به‌مثل شود. در کنار آن موج نارضایتی‌های داخلی در مناطق اشغالی موجب شد تا بسیاری از شهرک‌نشینان به مدت یک هفته در برابر مجلس این کشور و میدان‌های اصلی دست به تظاهرات گسترده بزنند. شکاف طبقاتی و همچنین مشکلات اقتصادی رژیم اشغالگر قدس محورهای اصلی تظاهرات در داخل فلسطین اشغالی است.

سفر نتانياهو به دهلی از نیز دیگر موضوعات و اتفاقات دی ماه است. این سفر دستاوردهای مهمی برای تل آویو به ارمغان آورد و موجب گسترش قراردادهای انتقال فناوری و هنری شد. حضور نتانياهو در میان بازیگران هندی بالیوود از دیگر حواشی این سفر بود.

اما در سطح ب ، حوادث به گونه ای دیگر رقم خورد. حوادث با ضریب کمتر نسبت به حوادث سطح الف در کشورهای یمن و افغانستان موجب درگیری در داخل و تأثیرات در خارج از این دو کشور شد.

یمن:

حملات موشکی یمن علیه منافع اقتصادی عربستان ادامه دارد. این موضوع موجب شد تا نمایش موشک های یمنی در سازمان ملل توسط هیلی جنجال آفرین باشد و عربستان و آمریکا، ایران را نسبت به حمایت موشکی علیه یمن متهم سازند. در حالی که دولت ایران هر نوع امداد رسانی درمانی را هم به یمن غیر ممکن می داند و این اتهامات را دروغ پردازی سیاسی دانست.

افزایش برد موشکی و حمله به کاخ پادشاهی عربستان از دیگر اتفاقات مهم در یمن است. در کنار آن ورود امارات به پرونده عدن موجب شده تا گروه های هم پیمان ابوظبی به برکناری منصور عبدربه هادی رأی دهند و به دنبال برکناری او باشند. در کنار این حوادث یمنی ها از تلاش برای فعال شدن در نوار شمالی خبر دادند و به نظر می رسد در هفته های آتی شاهد تحولات مهم در برد موشکی و حجم حملات موشکی باشیم.

افغانستان:

افزایش حملات تروریستی شبکه های افغانستانی در این کشور موجی از ناکارآمدی را در دولت و به تبع آن در پیمان نامه کابل – واشنگتن به وجود آورد. تحلیل گران افغانستانی معتقد هستند این پیمان نامه به جز کاپیتولاسیون آورده ای برای افغانستان نداشته و به مهار تروریست ها کمک نکرده است. قطع بودجه همکاری پاکستان – آمریکا نیز از دیگر موضوعات تأثیرگذار در روابط داخلی و خارجی افغانستان است.

وزیر خارجه روسیه نیز از حضور داعش در نوار شمالی افغانستان ابراز نگرانی کرد و از گروه های مختلف خواست تا نسبت به این موضوع حساس باشند. همکاری و رقابت آمریکا، چین و روسیه در افغانستان به یک چالش در امنیت پیرامونی این کشور تبدیل شده و کابل میان سه قدرت منطقه ای و فرا منطقه ای گرفتار گردیده است. به نظر نمی رسد موج تروریستی در کامل پایان یابد و در ماه های آینده باید شامل افزایش مساحت و یا حجم گسترده عملیات تروریستی داعش در این کشور باشیم

اما سطح ج متفاوت است. در سطح ج حوادث به گونه‌ای دیگر رقم خورده و سه کشور مصر، تونس و عراق در وضعیت متفاوت نسبت به سطح الف و ب قرار دارند.

مصر:

مصر شاهد ثبت نام انتخاباتی است و تا آخرین روزهای دی ماه، انتخابات با ثبت نام الیسی ادامه داشت. تنها رقیب الیسی کنار کشید و عملاً انتخابات در مصر به صورت فرمایشی با یک کاندید برگزار می‌شود. موضوعی که بسیاری از تحلیل گران آن را آغاز موج جدیدی از ناآرامی‌های داخلی در مصر می‌دانند و معتقد هستند، این بار الیسی نمی‌تواند به بهانه مبارزه با اخوان بدنه اجتماعی را با خود همراه سازد.

تونس:

تونس در ماه گذشته شاهد ناآرامی‌ها و اعتراضات آرام نسبت به وضعیت معیشت و مشکلات اقتصادی بود. این کشور پس از سرنگونی بن علی تحولات متفاوتی را شاهد بود و به نظر نمی‌رسد ثبات سیاسی - اقتصادی تونس در ماه آتی و جاری به یک جایگاه مناسب برسد. تونس‌سی‌ها با ورود به خیابان‌ها تغییر مسئولان فاسد و همچنین بهبود وضعیت معیشت را خواستار شدند.

عراق:

عراق اما در وضعیتی متفاوت با سایر کشورهای سطح ج قرار داشت. این کشور با توجه به مشکلات پسا داعش به بررسی انتخابات در سال جاری میلادی پرداخت و در نهایت اردیبهشت ۹۷ به عنوان زمان برگزاری انتخابات مشخص شد. خبرها حکایت از جدایی گروه‌های شیعی در انتخابات دارد و به نظر نمی‌رسد این جدایی تا پس از انتخابات بهبود یابد.

فعال شدن اربیل در مشارکت انتخاباتی دیگر موضوع داخلی عراق است که با سفر بارزانی به تهران تکمیل شد. بارزانی به عنوان نخست‌وزیر عراق با سفر به تهران بر حفظ یکپارچگی عراق تأکید کرد و این نشان از عقب‌نشینی اربیل نسبت به پرونده همه‌پرسی است.

پیش‌بینی:

در ماه آتی پیش‌بینی می‌شود با تکمیل پرونده انتقال سفارت، وضعیت ناآرامی‌ها در فلسطین با موج افزایش مواجه شود و انتخابات در عراق به مسئله سطح ب تبدیل گردد. یمن نیز به دلیل فعالیت عمان در پرونده مذاکرات صلح از سطح ب به سطح ج تنزل خواهد کرد و تغییرات زیادی را مواجه نخواهد شد. اما وضعیت در پرونده سوریه متفاوت است. در سوریه موضوع عفرین و ادلب به یک چالش جدید در مذاکرات سوچی و آستانه تبدیل خواهد شد و طرفین بر پیگیری میدانی آن تأکید خواهند نمود.